

DICTIONAR EXPLICATIV AL LIMBII ROMÂNE

ELENA COMȘULEA
VALENTINA ȘERBAN
SABINA TEIUȘ

O EDIȚIE LITERA

A. – acuzativ
absol. – absolut
acc. – accentuat
abr. – abreviat
adj. – adjectiv
adj. dem. – adjectiv demonstrativ
adj. interog.-rel. – adjectiv interogativ-relativ
adj. nehot. – adjectiv nehotărât
adj. pos. – adjectiv posesiv
adv. – adverb
agr. – agricultură
agron. – agronomie
anat. – anatomie
apic. – apicultură
arheol. – arheologie
arhit. – arhitectură
art. – articol; articulat
art. adj. – articol adjectival
art. nehot. – articol nehotărât
astr. – astronomie
av. – aviație
biol. – biologie
bis. – termen bisericesc
chim. – chimie
cib. – cibernetică
cinemat. – cinematografie
cj. – conjunctiv
concr. – concretizat
conj. – conjuncție
constr. – construcții
cont. – contabilitate
D. – dativ
depr. – depreciativ
dr. – drept
ec. – economie
electr. – electricitate
entom. – entomologie
etnogr. – etnografie
expr. – expresie
f. – feminin
fam. – familiar
farm. – farmacie
fig. – figurat
filol. – filologie
filos. – filosofie
fin. – finanțe
fiz. – fizică
fiziol. – fiziologie
fon. – fonetică
G. – genitiv
geogr. – geografie

geol. – geologie
geom. – geometrie
ger. – gerunziu
gram. – gramatică
iht. – ihtiologie
imper. – imperativ
imperf. – imperfect
impers. – impersonal
ind. – industrie
ind. pr. – indicativ prezent
inform. – informatică
interj. – interjecție
intr. – intransitiv
invar. – invariabil
ist. – istorie
î.Hr. – înainte de Hristos
înv. – învechit
jur. – științe juridice
lat. – limba latină
lingv. – lingvistică
lit. – literatură
livr. – livresc
loc. – locuțiune
log. – logică
m. – masculin
mat. – matematică
mec. – mecanică
med. – medicină
med. vet. – medicină veterinară
metal. – metalurgie
meteor. – meteorologie
mil. – militarie
miner. – minerit
mitol. – mitologie
m.m.c.p. – mai mult ca perfect
muz. – muzică
n. – neutru
N. – nominativ
neart. – nearticulat
neg. – negativ
nelit. – neliterar
n. pr. – nume propriu
num. – numeral
num. card. – numeral cardinal
num. col. – numeral colectiv
num. nehot. – numeral nehotărât
num. ord. – numeral ordinal
opt.-cond. – optativ-condițional
ornit. – ornitologie
p. anal. – prin analogie

part. – participiu
peior. – peiorativ
pers. – persoană
p. ext. – prin extensie
pf. c. – perfect compus
pf. s. – perfect simplu
p. gener. – prin generalizare
pl. – plural
pop. – popular
pr. – pronunțat
prep. – prepoziție
p. restr. – prin restricție
pron. – pronume; pronominal
pron. dem. – pronume demonstrativ
pron. interog.-rel. – pronume interogativ-relativ
pron. neg. – pronume negativ
pron. nehot. – pronume nehotărât
pron. pers. – pronume personal
pron. pos. – pronume posesiv
pron. refl. – pronume reflexiv
psih. – psihologie
refl. – reflexiv
refl. pas. – reflexiv pasiv
refl. recipr. – reflexiv reciproc
reg. – regional
rel. – religie
s. – substantiv
sec. – secol
sg. – singular
silv. – silvicultură
sociol. – sociologie
spec. – special
tehn. – tehnică
telec. – telecomunicații
telev. – televiziune
tipogr. – tipografie
topogr. – topografie
tr. – tranzitiv
unipers. – unipersonal
v. – vezi
V. – vocativ
var. – variantă
vb. – verb
viit. – viitor
zool. – zoologie

Aa

a¹ s.m., s.n. Prima literă a alfabetului limbii române; sunet (vocală) notat cu această literă.

a² prep. 1. Precedă infinitivul: *a gândi*. 2. Stabilește un raport de comparație, de asemănare: *Miroase a fân cosit*. 3. În semn de... *Fluieră a pagubă*.

a³ prep. (Urmă de numerele) De câte... *Clase a 10 elevi*.

a⁴ Element de compunere care indică absența.

abă s.f. Tesătură groasă de casă, din lână, din care se fac haine tradiționale țărănești; dimie.

abacă s.f. Placă de piatră care formează partea superioară a capitelului unei coloane și pe care se reazemă arhitrava.

abajur s.n. Apărătoare fixată la o lampă, care direcționează razele de lumină.

abandonă vb.I tr. A părăsi pe cineva sau ceva; a renunța (definitiv) la un bun, la un drept, (și intr.; sport) la continuarea participării.

abanós s.m. Arbore exotic, cu lemn de culoare neagră, rezistent, din care se fac mobile de lux, instrumente muzicale etc.

abatáj s.n. 1. Extragere a unui minereu sau a unei roci dintr-un zăcămint; (p. ext.) loc unde se execută această operație. 2. Tăiere și doborâre a arborilor în exploatarea forestieră.

abáte¹ s.m. Superior al unei abații.

abáte² vb.III. 1. Tr., refl. și intr. A (se) îndepărta de la un drum, de la o anumită direcție (fig.) de

la o normă, de la o linie de conduită etc.; a devia.

► Refl. A se opri în treacăt undeva sau la cineva.

2. Refl. (Despre fenomene ale naturii, nenorociri) A veni pe neașteptate (și cu intensitate).

abătere s.f. 1. (Jur.) Încălcare a unor dispoziții legale. 2. (Tehn.) Diferență dintre valoarea măsurată și cea reală a unei mărimi.

abatór s.n. Clădiri și instalații unde se sacrifică animale pentru consum.

abație s.f. Mănăstire catolică având la conducere un abate¹.

abătút, -ă adj. Descurajat, deprimat.

abcés s.n. Puroi acumulat într-un organ.

abdică vb.I intr. A renunța la tron; (fig.) a renunța la ceva, a se resemna.

abdomén s.n. Parte a corpului între torace și bazin, în care se află stomacul și intestinalele.

abecedár s.n. Manual pentru învățarea scrisului și a cititului.

aberație s.f. 1. Abatere de la normal; (p. ext.) absurditate. 2. (Fiz.) Deformare a unei imagini produse de un instrument optic.

abiá adv. 1. Cu greu, anevoie. 2. Foarte puțin; de foarte puțină vreme.

abil, -ă adj. Îndemnatic; descurcăreț.

abilită vb.I tr. 1. (Jur.) A face pe cineva apt pentru săvârșirea unui act juridic. 2. A-i recunoaște cuiva o anumită calificare, în urma unei probe.

abis s.n. Prăpastie; hău, (livr.) genune.

abjéct, -ă adj. Care inspiră repulsie; josnic.

abjurá vb.I tr. A renega public o credință religioasă sau o doctrină, o concepție.

abnegăție s.f. Devotament.

aboli vb.IV tr. (Jur.) A desființa o instituție, o stare social-politică, anumite uzanțe; a anula o lege.

abonamént s.n. Convenție prin care, în schimbul unei sume de bani, se obține, pe o perioadă, dreptul de a folosi anumite servicii publice, de a primi un ziar etc.

abordá vb.I. 1. Intr. (Despre nave) A se apropia de bordul altei nave; a se ciocni de altă navă, de un dig etc. ► A acosta. 2. Tr. A opri pe cineva pentru a-i vorbi. 3. Tr. A începe studiul, tratarea unui subiect; a deschide vorba despre ceva.

aborigén, -ă adj., s.m. și f. Băstinaș.

abraziv, -ă adj., s.n. (Material, corp) care, fiind constituit din particule dure cu muchii ascuțite, poate desprinde, prin frecare, așchii mici din alt material.

abreviá vb.I tr. A prescurta

abrogă vb.I tr. A scoate din vigoare o lege sau un alt act normativ.

abrupt, -ă adj. Cu pantă foarte înclinată.

absent, -ă adj. Care lipsește. ▶ (Fig.) Neatent.

absență s.f. Lipsă a cuiva din locul unde ar trebui să se afle.

absidă s.f. Încăpere semicirculară destinată altarului în bisericile creștine.

absolut, -ă adj., adv. 1. Adj. Care este independent de orice condiții și relații; care nu comportă excepții, desăvârșit. ▶ (Substantivat, n.) Principiu veșnic, imuabil, infinit, care, după unele concepții filosofice, ar sta la baza universului. 2. Adv. (Cu valoare de superlativ) Perfect, exact, întocmai. 3. Adj. (Despre o mărime fizică) A cărei valoare este independentă față de oricare sistem de referință. 4. Adj. (Mat.) Valoare ~ă = număr pozitiv atașat unui număr real, egal cu numărul dat. 5. Adj. (Ist.) Monarhie ~ă = monarhie în care suveranul are, prin lege, puteri nelimitate.

absolvi vb.IV tr. 1. A termina o formă de învățământ. 2. (Jur.) A scuti pe cineva de pedeapsă; a ierta.

absorbi vb.IV tr. 1. A încorpora (un gaz, un lichid). 2. (Fig.) A preocupa mult, a interesa.

absorbție s.f. 1. Fenomen prin care un lichid sau un corp solid încorporează din afară o substanță. 2. (Fiz.) Reținere de către un corp a unei părți din energia radiată care cade pe el.

abstinent, -ă s.m. și f. Persoană care se abține de la satisfacerea unor necesități fiziologice.

abstrăct, -ă adj., s.n. 1. Adj. Care rezultă din separarea și generalizarea însușirilor caracteristice ale unui grup de obiecte sau fenomene; care este gândit în mod separat de realitatea directă. 2. Adj. Conceput în mod prea general; greu de înțeles. 3. S.n., adj. (Cuvânt) care are sens abstract (1).

absurd, -ă adj. Care contravine logicii.

abține vb.III refl. A se reține de la ceva.

abundă vb.I intr. A se găsi în cantitate mare.

abundență s.f. Cantitate mare; belșug.

ăbur s.m. Vaporii de apă.

abuz s.n. 1. Încălcare a legalității, faptă ilegală. 2. Exces în folosirea unui lucru.

ac s.n. 1. Ustensilă subțire de metal, servind la cusut. 2. Nume dat unor obiecte asemănătoare cu acul (1), având diverse întrebuințări: *ac de siguranță*; *ac cu gălmălie*; *ac de seringă*; *ac indicator* (la aparate de măsurat) etc. ▶ ~ *magnetic* = lamă a unei busole, care indică nordul. 3. Piesă de formă alungită folosită pentru dirijarea de pe o linie pe alta a vehiculelor de cale ferată. 4. Orez în

formă de ac (1), de apărare sau de atac, al unor animale. 5. Frunză subțire și ascuțită caracteristică coniferelor.

academie s.f. 1. Instituție de cultură și știință care cuprinde savanți, literați, artiști etc. 2. Denumire dată unor școli de învățământ superior.

acalmie s.f. Perioadă de liniștire temporară a vântului, a valurilor; (fig.) răstimp de liniște într-o perioadă frământată.

acapară vb.I tr. A pune stăpânire (cu forța).

acăr s.m. Muncitor care manipulează macazul.

acarét s.n. Construcție auxiliară care ține de o clădire, de o gospodărie.

acatist s.n. Imn și slujbă bisericească ortodoxă în cinstea Fecioarei Maria și a altor sfinți.

accède vb.III intr. A avea acces (1).

acceleră vb.I tr. A mări viteza de deplasare a unui mobil sau de funcționare a unui sistem tehnic; a grăbi (o acțiune).

accelerat, -ă adj. Care are o viteză sau o frecvență din ce în ce mai mare (peste cea normală).

accelerator s.n., s.m. 1. S.n. Mecanism care servește la variația turației unui motor. 2. S.m. Instalație complexă pentru accelerarea microparticulelor (electroni, protoni etc.).

accent s.n. 1. Pronunțare mai intensă sau pe un ton mai înalt a unei silabe dintr-un cuvânt sau a unui cuvânt dintr-un grup sintactic; (concr.) semn grafic prin care se marchează această pronunțare. 2. Fel particular de a pronunța. 3. Reliefare a unui sunet muzical prin amplificarea sonorității sau prin prelungirea duratei lui.

acceptă vb.I tr. A fi de acord cu...; a consimți să...

accés s.n. 1. Posibilitate sau drept de a pătrunde ori de a ajunge undeva sau la cineva; (concr.) intrare. ▶ *Drum de ~* = drum care face legătura cu o șosea importantă. 2. Manifestare bruscă, la intervale variabile, a unor tulburări organice; izbucnire violentă a unei stări sufletești. 3. (Inform.) Căutare și obținere a unei informații înregistrate în memoria unui calculator.

accesoriu, -ie adj., s.n. (Obiect, piesă) care servește unui ansamblu, fără a face parte din el.

accident s.n., s.m. 1. S.n. Întâmplare care întrerupe mersul normal al lucrurilor sau care provoacă o avarie, rănirea sau moartea cuiva. 2. S.m. (Muz.) Alterație.

acciză s.f. Formă de impozit indirect, perceput asupra unor produse și servicii prin adăugarea acestuia la prețul de vânzare al produselor sau la tarifele pentru servicii.

acerb, -ă adj. Învinsurat, necrutător; agresiv.

acetilenă s.f. Gaz incolor, otrăvitor, utilizat în industria chimică, în sudură, la iluminat etc.

acetônă s.f. Lichid incolor, volatil, folosit ca dizolvant în industria de lacuri și vopsele.

achénă s.f. Tip de fruct uscat, a cărui sămânță este acoperită cu un înveliș tare (ex. aluna).

achită vb.I. 1. Tr. și refl. A(-și) plăti o obligație materială sau morală. 2. Tr. (Jur.) A declara pe cineva nevinovat.

achiziție s.f. Procurare de obiecte rare, de preț în condiții avantajoase.

acicul s.m. Spin mic, subțire, la unele plante.

acid, -ă s.m. (Chim.) Substanță care, în soluție apoasă, are gust acru și înroșește hârtia de turnesol, iar în combinație cu metale formează săruri.

aciditate s.f. Cantitate de acid dintr-o soluție sau grad de concentrare a acestuia.

aclamăție s.f. Manifestare de aprobare, de entuziasm a unei mulțimi, prin urale și aplauze, față de o persoană, de o acțiune etc.

aclimatiză vb.I tr. A adapta la un climat nou.

acnee s.f. Boală de piele caracterizată prin apariția, mai ales pe față, a unor coșuri.

acoladă s.f. Semn grafic în formă de arc, ce unește cuvinte, formule, cifre etc.

acomodă vb.I refl. A se deprinde cu noi condiții de viață, de muncă etc.; a se adapta.

acompaniă vb.I tr. 1. A executa partea de acompaniament a unei piese muzicale. 2. A însoți.

acompaniament s.n. Totalitate a elementelor armonice, ritmice, care însoțesc o melodie în armonie cu aceasta.

acónt s.n. Sumă de bani plătită anticipat din prețul unor servicii, ca garanție.

acoperi vb.IV tr. 1. A așeza peste un obiect sau peste o ființă ceva, a înveli. 2. A pune peste un obiect deschis ceva, a astupa. 3. A ascunde, a tălăni. 4. A depăși în intensitate. 5. (Mil.) A lua măsuri de protecție împotriva atacurilor inamice.

acoperire s.f. (Ec.) Fond de valori certe pe baza cărora băncile de emisie asigură convertirea bancnotelor.

acórd s.n. 1. Înțelegere între două sau mai multe persoane. 2. *Plată în ~* = formă de retribuire a muncii în raport cu rezultatele obținute. 3. (Gram.) Concordanță de număr, gen, caz sau persoană între formele cuvintelor și determinanții lor. 4. (Muz.) Sonoritate rezultată din reunirea a cel puțin trei sunete de înălțimi diferite care formează o armonie.

acordă vb.I tr. 1. A da ceva cu bunăvoință. 2. A stabili un acord gramatical. 3. A aduce tonurile unui instrument muzical la înălțimea corectă.

acordeón s.n. Instrument muzical portabil, cu burduf, claviatură și butoane.

acostă vb.I. 1. Intr. (Despre nave) A se apropia (în vederea legării) de chei, de țărm etc. 2. Tr. (Fig.) A opri pe cineva din drum și a i se adresa.

acredită vb.I tr. 1. A numi și a trimite, în altă țară sau la o manifestare publică, un împuternicit (diplomat, ziarist). 2. (Fin.) A crea, a deschide, a pune la dispoziția cuiva un acreditiv.

acreditiv s.n. Dispoziție dată de emitent unei bănci de a plăti o sumă de bani beneficiarului.

acri vb.IV tr. și refl. A face să devină sau a deveni (mai) acru; a se altera, a se strica.

acrobație s.f. Exercițiu dificil de echilibristică.

acropolă s.f. Citadelă în orașele din Grecia antică, așezată pe o înălțime, și în care se găseau principalele edificii publice.

acrostih s.n. Poezie în care literele inițiale ale versurilor alcătuiesc pe verticală un cuvânt sau o propoziție.

ácru, -ă adj. 1. Care are gust ca al oțetului. 2. (Fig.; despre oameni) Morocânos, ursuz.

act s.n. 1. Document eliberat de o autoritate, prin care se atestă un fapt, o obligație etc. ▶ ~ *normativ* = act prin care se stabilesc dispoziții generale obligatorii. 2. Manifestare a activității umane; acțiune, faptă. 3. Principala subîmpărțire a unei opere dramatice.

activ, -ă adj., s.n. 1. Adj. Care participă în mod efectiv la o acțiune. 2. Adj. (Chim.) Substanță ~ă = substanță care intră ușor în reacții. 3. Adj. (Ec.; despre operați economice) La care veniturile sunt mai mari decât cheltuielile. 4. S.n. (Ec.) Totalitate a mijloacelor economice aparținând unei întreprinderi, instituții sau organizații economice.

activă vb.I. 1. Intr. A desfășura o activitate. 2. Tr. A face să devină activ, a pune în acțiune. 3. Refl. A intra în cadrele active ale armatei.

activitate s.f. 1. Ansamblu de acte fizice, intelectuale și morale făcute în vederea unui rezultat; manifestare a unei energii, a unei forțe; muncă, ocupație. 2. ~ *solară* = ansamblu al fenomenelor care au loc la suprafața Soarelui.

actor s.m. Artist care interpretează roluri în piese de teatru sau în filme.

actorie s.f. Profesie de actor.

actual, -ă adj. Care există sau care se petrece în momentul de față; de acum, din prezent.

acționă vb.I. 1. Intr. A face, a întreprinde ceva. 2. Intr. A exercita o influență. 3. Tr. A face să funcționeze un sistem tehnic.

acționăr, -ă s.m. și f. Persoană cu acțiuni (5).

acțiune s.f. 1. Activitate întreprinsă pentru atingerea unui scop. 2. Exercițiu a unei forțe sau a unei influențe asupra cuiva ori a ceva. 3. (Gram.) Starea, mișcarea, procesul etc. exprimat de verb. 4. Desfășurare a evenimentelor într-o operă literară. 5. (Ec.) Hârtie de valoare care dovedește participarea deținătorului la capitalul unei societăți și pe baza căreia acesta primește dividende. 6. (Jur.) Proces (2).

acuarélă s.f. 1. Culori (3) folosite în pictură, diluate cu apă. 2. Tehnică picturală cu acuarele (1). 3. Pictură executată cu acuarele (1).

acuitate s.f. Capacitate a organelor de simț de a percepe excitații de slabă intensitate.

acum adv. În momentul de față, în împrejurările actuale; imediat.

acumula vb.I tr. A aduna, a înmagazina.

acumulător s.n., s.m. Aparat folosit pentru înmagazinare de energie sau de agenți energetici.

acupunctură s.f. Terapie constând în introducerea unor ace fine sub piele în puncte precise, corespunzătoare traseului nervos al unor organe și regiuni ale corpului.

acustic, -ă adj., s.f. 1. Adj. Care emite, transmite sau recepționează unde sonore; care se referă la sunete. 2. S.f. Calitatea de a propaga sunetele și de a ușura perceperea lor.

acut, -ă adj. 1. (Despre dureri) Pătrunzător, violent; (despre boli) cu evoluție rapidă și manifestări de criză. 2. (Muz.) Înalt, ascuțit.

acuzat, -ă s.m. și f. Persoană contra căreia s-a introdus o acțiune în justiție.

acuzativ s.n. Caz al declinării.

acvăriiu s.n. Vas sau bazin cu apă în care se țin plante sau animale acvatice vii; loc în care se află astfel de bazine.

ăcvilă s.f. Pasăre răpitoare de zi, mare, cu cioc puternic, încovoiat la vârf.

adagio adv., s.n. (Muz.) 1. Adv. Lent, rar. 2. S.n. Compoziție sau parte dintr-o compoziție care se cântă într-un tempo lent.

adaptare s.f. 1. (Biol.) Capacitate a organismelor vii de a se modifica în raport cu schimbările condițiilor de viață. 2. ~ cinematografică = transpunere pe ecran a unei opere literare sau muzicale; ecranizare.

adăpă vb.I tr. A da apă de băut unui animal. ▶ Refl. (Despre animale) A bea apă.

adăpăst s.n. Construcție pentru protecție contra intemperiilor sau a primejdiiilor.

adăugă vb.I. 1. Tr. A mai pune peste..., a pune în plus. ▶ A completa (cele spuse sau scrise). 2. Tr. și refl. A (se) alătura, a (se) alipi.

adănc, -ă adj., s.n. 1. Adj. (Despre ape, cavități etc.) Al cărui fund se află la distanță (mare) de marginea de sus. 2. Adj. Întins până departe în linie orizontală sau verticală. 3. Adj. (Fig.) Puternic, intens, profund. 4. S.n. Adâncime (considerată vertical sau orizontal).

adănci vb.IV. 1. Tr. A face să fie mai adânc (1). 2. Refl. A intra, a pătrunde în adâncime. 3. Tr. (Fig.) A pătrunde cu mintea, a studia în profunzime. 4. Refl. (Fig.) A se lăsa absorbit de ceva.

adăncime s.f. 1. Distanță de la suprafața unei adâncituri sau a unei ape până la fundul ei. 2. Depărtare (într-un spațiu, într-o pădure etc.). 3. Profunzime, intensitate.

adecvăt, -ă adj. Corespunzător, potrivit.

adept, -e s.m. și f. Persoană care adoptă și susține o teorie, o doctrină, convingerile cuiva.

aderă vb.I intr. 1. A fi în favoarea unei ideologii, a unui partid etc. 2. A se ține lipit de ceva.

aderență s.f. (Med.) Țesut fibros apărut în urma unei infecții sau a unei intervenții chirurgicale, care unește organe altminteri separate.

adevărar s.n. Oglindire fidelă a realității în gândire; concordanță între cunoștințele noastre și realitate.

adeverință s.f. Înscriș prin care se atestă un fapt, un drept etc.; dovadă.

adeziune s.f. 1. Aderare la o idee, la un partid etc. 2. (Fiz.) Fenomen care se manifestă la contactul dintre două corpuri de naturi diferite, datorită atracției dintre moleculele acelor corpuri.

adeziv, -ă adj., s.m. 1. Adj. (Despre materiale) Care aderă; care are proprietatea de a lipi. 2. S.m. Produs chimic care permite încheierea a două suprafețe.

adiă vb.I intr. (Despre vânt) A sufla ușor, lin.

adiacent, -ă adj. Alăturat. ▶ *Unghiuri ~e* = (două) unghiuri situate în același plan, care au același vârf și o latură comună.

adică adv. 1. Cu alte cuvinte. 2. La urma urmei.

adineăori adv. Cu puțin înaintea, nu de mult.

adipos, -oasă adj. (Anat.) De grăsime, care are caracteristicile grăsimii.

aditiv s.m. ~ alimentară = substanță care se adaugă în procesul tehnologic al preparării unor produse alimentare, influențând caracteristicile acestora (ex. coloranți, conservanți etc.).

aditional, -ă adj. Care se adaugă la ceva.

adjectiv s.n. Parte de vorbire flexibilă subordonată substantivului cu care se acordă în gen, număr și caz și pe care îl determină.

adjudecă vb.I tr. A atribui un bun scos la licitație persoanei care oferă prețul cel mai mare. * (Sport) A-și ~ victoria = a obține victoria.

adjunct, -ă s.m. și f., adj. (Persoană) imediat subordonată conducătorului unei instituții.

adjutant s.m. Ofițer cu atribuții de secretar pe lângă comandantul unei unități militare.

administra vb.I tr. 1. A conduce, a gospodări. 2. A da unui bolnav un anumit medicament.

admiră vb.I tr. A privi pe cineva sau ceva cu un sentiment de încântare, a prețui.

admite vb.III tr. 1. A considera, a recunoaște ca bun, a fi de acord. 2. A tolera, a îngădui.

admonestă vb.I tr. A mostra cu severitate.

adnotă vb.I tr. A face însemnări pe un text.

adolescență s.f. Perioadă a dezvoltării organismului uman, între vârsta pubertății și cea de adult.

adoptă vb.I tr. 1. (Despre persoane) A crea unei persoane de obicei minore, alta decât copilul său firesc, situația juridică de copil al său; a înfia. 2. A-și însuși felul de a fi al cuiva, o părere, o metodă etc. 3. A accepta o hotărâre, o lege în urma unui vot.

adoptiv, -ă adj. 1. (Despre copii) Care a fost adoptat; înfiat. 2. (Despre o persoană) Care a adoptat (1) pe cineva.

adoră vb.I tr. A admira mult; a iubi cu ardoare.

adormi vb.IV. Intr. și tr. A trece (sau a face să treacă) de la starea de veghe la starea de somn.

adrenalină s.f. Hormon produs de glandele suprarenale, folosit și ca medicament.

adresă vb.I. 1. Tr. și refl. A (se) îndrepta (cu) vorba către cineva, punându-i o întrebare, cerându-i o lămurire etc. ▶ Refl. A trimite, a înainta o cerere unei instituții, unei autorități. 2. Tr. A scrie adresa (1) pe o scrisoare sau pe un colet.

adresă s.f. 1. Indicație pe scrisori, pe colete etc., conținând numele și domiciliul destinatarului. ▶ Date care indică domiciliul unei persoane. 2. Comunicare oficială scrisă. 3. (Inform.) Expresie (numerică) pentru localizarea informației în memorie (3).

adsorbție s.f. Fixare a moleculelor unui gaz sau ale unui lichid pe suprafața unui corp solid.

aduce vb.III. 1. Tr. A lua pe cineva sau ceva cu sine și a veni într-un anumit loc. 2. Tr. A da unui lucru o anumită direcție sau înclinație, a-i imprimă o anumită mișcare. 3. Tr. A produce, a crea; a pricini. 4. Intr. A semăna (puțin) cu cineva.

adulmecă vb.I tr. și intr. 1. A simți cu mirosul prezența cuiva sau a ceva. 2. (Fig.; despre oameni) A căuta să descopere ceva.

adult, -ă adj., s.m. și f. (Organism, persoană) care a ajuns la maturitate.

adună vb.I. 1. Tr. A strânge la un loc; a ridica de pe jos. 2. Tr. (Mat.) A face o adunare (2). 3. Tr. A pune deoparte bunuri materiale, a agonisi. 4. Refl. A se strânge laolaltă.

adunare s.f. 1. Întrunire a mai multor persoane. 2. Operație aritmetică prin care se totalizează mai multe numere într-unul singur.

adventism s.n. Doctrină practică de un cult religios creștin care predică „a doua venire”, apropiată, a lui Iisus Hristos.

adventiv, -ă adj. 1. (Despre plante) Originar din altă parte și care s-a răspândit fără să fie cultivat. 2. (Despre rădăcini) Care se dezvoltă pe diferite părți ale plantei (tulpină, frunze).

adverb s.n. (Gram.) Parte de vorbire neflexibilă care determină un verb, un adjectiv sau un alt adverb, arătând locul, timpul, modul, cauza sau scopul.

adversar, -ă s.m. și f. Persoană care luptă, în concurență cu alta, într-un proces, în sport etc. sau împotriva unei concepții, a unei teorii; potrivnic.

adversativ, -ă adj. Care exprimă o opoziție. ▶ (Gram.) *Coordonare ~ă* = raport de coordonare între două unități sintactice prezentate ca opunându-se una alteia, fără a se exclude.

adversitate s.f. Împrejurare potrivnică.

ăer s.n. 1. Amestec de gaze care constituie atmosfera terestră. ▶ ~ condiționat = aer din încăperi, trecut printr-un sistem special de ventilație. 2. Atmosferă, văzduh. 3. Înfașurare, aspect.

aerian, -ă adj. 1. Care se află în aer. 2. Care se referă la aviație. ▶ *Linie ~ă* = traseu aeronautic și mijloacele materiale (aeronaute, aeroporturi etc.) aferente. 3. (Fig.) Lipsit de simțul realității.

aerób, -ă adj. (Despre organisme) Care trăiește și crește numai în prezența oxigenului.

aerodinamic, -ă adj., s.f. 1. Adj. (Despre vehicule) Construit să întâmpine o rezistență cât mai mică la deplasarea sa în aer. 2. S.f. Ramură a mecanicii fluidelor care studiază mișcarea gazelor și a corpurilor în aer sau în alte medii gazoase.

aerodrom s.n. Teren special amenajat pentru decolare, aterizare și staționare a aeronavelor.

aeronaút, -ă s.f., adj. 1. S.f. Știință și tehnică a navigației aeriene și a producerii de mijloace pentru zbor. 2. Adj. Care se referă la navigația aeriană și la mijloacele de zbor.

aeronavă s.f. Vehicul care se poate deplasa în aer.

aeropot s.n. Ansamblu format din terenul, clădirile și instalațiile necesare decolării, aterizării, adăpostirii și întreținerii aeronavelor.

aerosol s.m. (Mai ales la pl.) Particule solide sau lichide dispersate într-un mediu gazos.

aerostat s.n. Aeronavă mai ușoară decât aerul.

afăcere s.f. 1. Tranzacție comercială sau (mai ales) financiară. 2. Treabă, îndeletnicire.

afară adv. Dincolo de marginile unui spațiu închis; în exterior.

afână vb.I tr. A face un material granular mai puțin compact, prin săpare, fărâmițare etc.

afectă¹ vb.I tr. A destina bani, materiale etc. unui anumit scop.

afectă² vb.I tr. 1. A măhni, a întrista. 2. A simula o anumită stare sufletească.

afectivitate s.f. Latură a vieții psihice, care cuprinde emoțiile, sentimentele, pasiunile etc.

afecțiune s.f. 1. Simpatie, prietenie, atașament față de cineva. 2. Boală, stare patologică.

aféliu s.n. Punctul cel mai îndepărtat de Soare de pe orbita unei planete.

aférat, -ă adj. Care este sau pare preocupat.

aférnt, -ă adj. Care decurge din ceva, care este în legătură cu ceva.

afét s.n. Suport al țevii la tunuri.

afiliă vb.I refl. A se alătura, subordonându-se, altei organizații sau instituții.

afină s.f. Fruct al afinului.

afinitate s.f. 1. Potrivire, apropiere între oameni datorită unor înclinații și manifestări comune. 2. (Chim.) Proprietate a două substanțe de a reacționa între ele.

afirmă vb.I. 1. Tr. A declara, a susține cu tărie. 2. Refl. A se distinge, a se remarca.

afirmativ, -ă adj. Care conține o afirmație; care are un sens pozitiv.

afirmație s.f. Exprimare, susținere a unei păreri.

afiş s.n. Înștiințare, de obicei tipărită și expusă public, cuprinzând informații de interes general.

afișă vb.I. 1. Tr. A expune un afiş. 2. Tr. A manifesta ostentativ o anumită atitudine. 3. Refl. (Fam.) A apărea (în societate) în tovărășia cuiva, pentru a face impresie.

afix s.n. Denumire generică pentru prefixe, sufixe și infixe.

afli vb.I. 1. Tr. A lua cunoștință de ceva. 2. Tr. A găsi, a descoperi. 3. Refl. A fi într-un loc sau într-o situație oarecare; a se găsi.

afluent s.m. Apă curgătoare care se varsă în altă apă curentă mai mare.

afluentă s.f. 1. Mulțime de persoane care se îndreaptă spre același punct; aflus. 2. Cantitate mare; belșug, abundență.

aflux s.n. 1. Deplasare a unui fluid (ex. sângele) către un anumit loc. 2. Afluentă (1).

afón, -ă adj., s.m. și f. (Persoană) care cântă fals.

aforism s.n. Maximă.

afront s.n. Insultă adusă cuiva în public.

afumă vb.I. 1. Tr. A expune un aliment (mai ales carne sau produse de carne) la fum pentru a-l conserva. 2. Refl. A se acoperi cu un strat de fum. 3. Refl. (Despre mâncăruri) A primi gust neplăcut de fum, în timpul expunerii la foc.

agale adv. Fără grabă, încet.

agasă vb.I tr. A irita, a enerva pe cineva.

agăt s.n. Varietate cristalină de silice, cu benzi divers colorate, folosită ca piatră semiprețioasă.

agăță vb.I. 1. Tr. A atârna ceva de un cui, de un cârlig etc. 2. Refl. A se prinde cu mâinile de ceva. 3. Refl. (Despre plante) A se fixa prin organe speciale. 4. Refl. (Despre țesături) A se prinde într-un obiect ascuțit (și a se rupe).

agendă s.f. 1. Carnet cu foi de calendar în care se notează zilnic ceea ce urmează să fie făcut. 2. Ordine de zi la o ședință.

agént, -ă s.m. și f. 1. S.m. și f. Reprezentant oficial cu numite însărcinări. ► ~ economic = persoană fizică sau juridică ce desfășoară o activitate economică de producție, de comercializare a produselor, de servicii etc. ~ secret = persoană cu misiune secretă de a culege informații politice, militare, economice etc. dintr-o anumită țară. 2. S.m. Factor activ, care provoacă sau influențează un fenomen fizic, chimic etc.

agenție s.f. 1. Reprezentantă a unei instituții ori a unei întreprinderi. 2. ~ de presă = instituție care culege informații din diverse domenii de activitate, interne și internaționale, și le difuzează organelor de presă, de radio și televiziune.

ăger, -ă adj. 1. Sprinten, iute în mișcări. ► Isteț, deștept. 2. (Despre privire) Vioi, pătrunzător.

agheasmă s.f. Apă sfințită.

aghiotant s.m. Ofițer atașat pe lângă un comandant militar.

agil, -ă adj. Care se mișcă ușor și repede; sprinten.

agită vb.I. 1. Tr. și refl. A (se) mișca repede. 2. Refl. A fi neliniștit, a se frământa. 3. Refl. A se împotrivi, a se revolta; (tr.) a atăța.

aglomeră vb.I refl. A se aduna la un loc în număr mare, a se îngrămădi. ► (Despre un loc) A se umple de lume.

aglomerat s.n. Produs obținut prin acumulare de minereuri, substanțe granuloase etc.

aglutină vb.I refl. (Despre particule de materie) A se lipi unele de altele.

agnosticism s.n. Concepție filosofică în care se afirmă imposibilitatea cunoașterii a tot ceea ce este dincolo de domeniul experimental.

agonie s.f. Stare care precedă moartea.

agoră s.f. Piață în cetățile antice grecești, în care se aflau principalele instituții și unde se țineau adunările publice.

agráfă s.f. Nume dat unor obiecte care servesc la a fixa, a lega (părul, o hârtie etc.).

agramat, -ă adj., s.m. și f. (Persoană) care face greșeli elementare de exprimare; incult.

agravă vb.I tr. și refl. A (se) înrăutăți.

agreă vb.I tr. A vedea cu ochi buni, a simpatiza.

agregă vb.I refl. (Despre elemente) A se uni, a se alipi.

agregare s.f. ► Stare de ~ = fiecare dintre stările (solidă, lichidă, gazoasă sau de plasmă) sub care se pot prezenta substanțele.

agregat s.n. 1. Grup de mașini cuplate între ele, dintre care cel puțin una este mașină de forță, iar celelalte mașini de lucru. 2. Material granular folosit la mortare și betoane.

agresiune s.f. 1. Atac armat împotriva unui stat. 2. Atac împotriva unei persoane.

agricol, -ă adj. Care se referă la agricultură; care provine din agricultură.

agricultură s.f. Cultivare a pământului și creșterea animalelor.

agrișă s.f. Fruct al agrișului.

agronomie s.f. Complex de științe care studiază cultivarea rațională a plantelor.

ahtiát, -ă adj. Stăpânit de o dorință puternică.

alci adv. În acest loc (relativ) apropiat de vorbitor.

aladoma adv. Întocmai, la fel.

alévea adv., adj. invar. 1. Adv. În realitate; cu ade-vărat. 2. Adj. invar. Real; concret.

áisberg s.n. Bloc gigantic de gheață plutitor, des-prins din ghețurile polare.

aiurá vb.I intr. A delira.

aiurit, -ă adj., s.m. și f. (Persoană) cu mintea tul-bure; (persoană) buimăcă, zăpăcită.

ajún s.n. Zi sau perioadă de timp care precedă un eveniment.

ajunge vb.III. 1. Intr. A sosi într-un anumit loc. 2. Tr. A sosi, venind din urmă, lângă o ființă sau lângă un vehicul. ► (Despre stări fizice sau sufletești) A cuprinde (pe cineva). *Îl ajunge oboseala*. 3. Intr. A reuși să atingă ceva așezat mai sus

sau mai departe. ► A atinge un anumit nivel sau (fig.) un scop. 4. Intr. A deveni. *Va ajunge ingi-ner*. 5. Intr. A fi în cantitate suficientă. 6. Refl. (Depr.) A parveni (1).

ajustă vb.I tr. A potrivi, a adapta.

ajută vb.I. 1. Tr. A da cuiva ajutor. 2. Refl. A se servi de cineva sau de ceva ca ajutor.

ajutor, -oare s. 1. S.n. Sprijin, îndrumare, susținere acordate cuiva. ► Strigăt al celor care se află în primejdie. 2. S.m. și f. Persoană care ajută pe cineva.

alabăstru s.n. Varietate de ghips, albă, compactă, din care se fac obiecte ornamentale.

alái s.n. Mulțime de oameni care însoțesc o perso-nalitate, o ceremonie etc.

aláltăieri adv. În ziua care o precedă pe cea de ieri.

aláltăseară adv. În seara de aláltăieri.

alámă s.f. Aliaj de cupru cu zinc, de culoare galbe-nă-aurie, cu multiple utilizări (în tehnică).

alambíc s.n. Aparat pentru distilarea lichidelor.

alambicat, -ă adj. Foarte subtil, complicat.

alarmă vb.I. 1. Tr. A pune în stare de alarmă. 2. Tr. și refl. (Fig.) A (se) neliniști, a (se) speria.

alármă s.f. 1. Semnal prin care se anunță un pericol iminent. 2. Neliniște care cuprinde o colectivita-te anunțată despre o primejdie iminentă; alertă.

aláptă vb.I tr. A hrăni un nou-născut cu propriul lapte secretat de glandele mamare.

aláturá vb.I tr. și refl. A (se) așeza alături. ► Refl. (Fig.) A adera la o mișcare, la o cauză.

aláturi adv. (Local) În imediată apropiere. ► (Mo-dal) Împreună cu altul.

alb, -ă adj., s.n. 1. Adj. De culoarea laptelui, a zăpe-zii. ► Noapte ~ă = noapte fără somn. *Nopti ~e* = nopți luminoase obișnuite în perioada solstițiului de vară în regiunile situate între paralelele 50° și 65° nord și sud, în care nu se face noapte. 2. Adj. Cărunț. 3. S.n. Culoare obținută prin sinteza celor șapte culori fundamentale ale spectrului luminii.

alabástru, -ă adj., s.n. 1. Adj. Care are culoarea ceru-lui senin. 2. S.n. Una dintre culorile fundamentale ale spectrului luminii, situată între verde și indigo.

albatrós s.m. Pasăre marină mare, asemănătoare cu pescărușul.

albí vb.IV. 1. Tr. și refl. A deveni sau a face să devi-nă mai alb (1); a (se) înálbi. 2. Intr. A încărungi.

álbie s.f. 1. Vas lunguieț, folosit pentru spălatul rufelor, la frământatul pâinii etc.; covată. 2. Por-țiune a unei văi, acoperită permanent sau tem-porar de apă; vad.

albină s.f. Insectă cu corp negru-auriu, cu aparat bucal adaptat pentru supt, care trăiește în familii și produce miere și ceară.